

ПОДАТКОВИЙ ЗБІР ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СКИДАННЯ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН У ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

Золотарьова Н.І.

кандидат юридичних наук

професор кафедри адміністративної діяльності

Національної академії внутрішніх справ

Рассмотрены виды водопользования и система платежей, которые взимаются за использование воды. Предложено установить административную ответственность за несанкционированные загрязнения водных объектов.

Розглянуто види водокористування та система платежів, що стягуються за використання води. Запропоновано встановити адміністративну відповідальність за несанкціоновані забруднення водних об'єктів.

Kinds of water use and system of charges for it is studied. The establishing of the administrative liability for the unauthorized water pollution is offered.

Ключові слова: водокористування, дозвіл на спеціальне водокористування, адміністративний штраф.

Постановка проблеми. В Україні виникають питання щодо охорони навколишнього природного середовища, серед яких найважливіше місце займає охорона та раціональне використання водних ресурсів. Вирішення цих питань здійснюється через правове регулювання водокористування на встановлення правового режиму забруднення вод. Одним із засобів виконання завдань дотримання режиму спеціального водокористування та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти є обкладання податковим збором водокористувачів, яке потребує наукового дослідження.

Метою роботи є дослідження правового регулювання видів водокористування та порядку обкладання податковим збором за використання водних ресурсів.

Основний зміст роботи. Щоб забезпечити суспільство необхідними матеріальними благами відповідні галузі народного господарства добувають сировину (деревину, вугілля, нафту й ін.), вирощують сільськогосподарські культури, а інші переробляють їх у різні матеріали [1]. Вода у цих відносинах використовується і як природний ресурс, який споживається без переробки, і використовується при отриманні інших корисних для людини матеріальних благ.

Ст. 46 Водного кодексу України передбачає два види водокористування: загальне водокористування та спеціальне водокористування. Загальне водокористування здійснюється громадянами безоплатно для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

Спеціальне користування водними об'єктами в Україні є платним. Водний кодекс України в ст. 49 передбачає, що спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу. Дозвіл на спеціальне водокористування видається: державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення; Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів місцевого значення.

Видача дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за клопотанням водокористувача з обґрунтуванням потреби у воді, погодженим з державними органами водного господарства, - в разі використання поверхневих вод, державними органами геології - в разі використання підземних вод та державними органами охорони здоров'я - в разі використання водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних [2]. Нині за ст. 9 Закону України від 1 червня 2000 р. № 1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» господарська діяльність з водопостачання та водовідведення підлягає ліцензуванню [3].

Україна встановлює систему платежів за користування водними об'єктами, у яку включає водний збір, тобто податок за водокористування. Крім того, водокористувачами відповідно до встановлених державою тарифів встановлюється плата за вторинне водокористування. Ці кошти необхідні як плата, що направляється на відновлення й охорону водних об'єктів.

Плата за користування водними об'єктами (водний податок) - один із платежів, пов'язаних з користуванням водними об'єктами, є формою реалізації економічних відносин між власником водних об'єктів і водокористуванням й стягується у формі збору.

Плата, що направляє на відновлення й охорону водних об'єктів, вноситься за вилучення води з водних об'єктів у межах встановленого ліміту, за понадлімітне вилучення води, за використання водних об'єктів без вилучення води відповідно до умов ліцензії на водокористування, а також за скидання стічних вод нормативної якості у водні об'єкти в межах встановлених лімітів. Даний вид плати є формою відшкодування витрат спеціалізованих водогосподарчих організацій на здійснення цієї діяльності.

Для формування державного бюджету суттєве значення має оподаткування збором за спеціальне водокористування.

Платниками збору є водокористувачі - суб'єкти господарювання незалежно від форми власності: юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, інші відокремлені підрозділи без утворення юридичної особи (крім бюджетних установ), постійні представництва нерезидентів, а також фізичні особи - підприємці, які використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів (первинні водокористувачі) та/або від первинних або інших водокористувачів (вторинні водокористувачі), та використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва. Не є платниками збору водокористувачі, які використовують воду виключно для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення (сукупності людей, які знаходяться на даній території в той чи інший період часу, незалежно від характеру та тривалості проживання, в межах їх житлового фонду та присадибних ділянок), у тому числі для задоволення виключно власних питних і санітарно-гігієнічних потреб юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та платників єдиного податку.

Об'єктом оподаткування збором є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання. Податковий кодекс України передбачає також об'єкт оподаткування збором за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів. Так, для потреб гідроенергетики таким об'єктом є фактичний обсяг води, що пропускається через турбіни гідроелектростанцій для вироблення електроенергії, для потреб водного транспорту - час використання поверхневих вод вантажним самохідним і несамохідним флотом, що експлуатується (залежно від тоннажності), та пасажирським флотом, що експлуатується (залежно від кількості місць). Об'єктом оподаткування збором за спеціальне використання води для потреб рибництва є фактичний обсяг води, необхідної для поповнення водних об'єктів під час розведення риби та інших водних живих ресурсів (у тому числі для поповнення, яке пов'язане із втратами води на фільтрацію та випаровування).

Диференціація ставок збору за спеціальне використання поверхневих вод залежить від басейну річок, а за спеціальне використання підземних вод – від регіону. Окремо встановлені ставки за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики; рибництва; водного транспорту; шахтної, кар'єрної та дренажної води; спеціальне використання води, яка входить виключно до складу напоїв. Оскільки ставки збору за спеціальне використання води визначені в абсолютних значеннях, Кабінет Міністрів України має щорічно до 1 червня вносити до Верховної Ради України проект закону про внесення змін до Податкового кодексу щодо ставок збору за спеціальне використання води з урахуванням індексу цін виробників промислової продукції. Водокористувачі самостійно обчислюють збір за спеціальне використання води та збір за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики і рибництва щокварталу наростаючим підсумком з початку року, а за спеціальне використання води для потреб водного транспорту — починаючи з першого півріччя поточного року, у якому було здійснено таке використання. Збір обчислюється виходячи з фактичних обсягів використаної води (підземної, поверхневої, отриманої від інших водокористувачів) водних об'єктів з урахуванням обсягу втрат води в їх системах водопостачання, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування, лімітів використання води, ставок збору та коефіцієнтів. Обсяг фактично використаної води обчислюється водокористувачами самостійно на підставі даних первинного обліку згідно з показаннями вимірювальних приладів. У разі відсутності вимірювальних приладів, якщо є можливість їх встановлення, збір сплачується у двократному розмірі [4].

За скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти Податковий кодекс України встановив окремий податок. Стаття 240 передбачила в якості платників податку суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та

виключної (морської) економічної зони здійснюються скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти. Ставки податку залежать від забруднюючої речовини, яка потрапляє у водний об'єкт. Так, наприклад, за потрапляння у водний об'єкт азоту амонійного ставка податку 873 грн. 38 коп., за одну тону нафтопродуктів – 5137 грн. 90 коп. За скиди забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовнобезпечний рівень впливу, застосовуються ставки податку за найменшою величиною гранично допустимої концентрації, наведеної у пункті 245.2 статті 245 Податкового кодексу України, тобто 233 грн. 05 коп. за одну тону речовини, що потрапляє у водний об'єкт. За скиди забруднюючих речовин у ставки та озера ставки податку, збільшуються у 1,5 рази [5].

Для оцінки екологічної безпеки виробництва встановлюються галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди, тобто нормативи гранично допустимих концентрацій речовин у стічних водах, що утворюються в процесі виробництва одного виду продукції при використанні однієї і тієї ж сировини.

Галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди, розробляються та затверджуються відповідними міністерствами і відомствами за погодженням з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

За скиди забруднюючих речовин, як видно із українського законодавства встановлені чіткі ставки екологічного збору, однак, на мою думку, це є завуальовані штрафи, що застосовуються за забруднення водних об'єктів. Думається, що за несанкціоновані забруднення водних об'єктів необхідно було б установити адміністративні штрафи в сумах – залежно від об'ємів цього забруднення.

Література

1. Пучинина Т.Г. Основы экологического права. Учебное пособие.- Красноярск: Издательский центр Красноярского государственного университета. 1999. – С. 52.
2. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – N 24. – Ст.189
3. Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – N 36. – Ст.299
4. Бабін І.І. Податкове право України: навч. посібник/І.І. Бабін. - Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. - С. 458-463.
5. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – N 13-17. – Ст.112.